

บทที่ 2

บทบาทของกฎหมายกับบทบาทของพระวินัย ต่อการกำหนดความผิดและโทษ

1. บทนำ

อริสโตเติล (Aristotle : 400-300 B.C.) นักปรัชญากรีกผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของรัฐศาสตร์ได้ให้ทัศนะว่า “มนุษย์โดยธรรมชาติเป็นสัตว์การเมือง” (Man is by nature a political animal)¹ อันหมายความว่าการดำเนินชีวิตที่ดีของมนุษย์จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์เข้ามาเป็นสมาชิกของรัฐหรืออาศัยอยู่ในเมือง มนุษย์กับรัฐจึงแยกจากกันไม่ออก มนุษย์แต่ละคนเปรียบเสมือนชิ้น部分 (the part) ส่วนรัฐเปรียบเสมือนชิ้นwhole (the whole) รัฐจึงเกิดขึ้นจากความจำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์ที่จะใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์แล้ว ไฮบันล์ (Hobbes 1588-1679 นักปรัชญาชาวอังกฤษ) ถือว่าเห็นแก่ตัว² ทำเพื่อตัวและห่วงผลประโยชน์เข้าข้างตัว ไม่โดยทางตรงก็โดยทางอ้อม ในเมื่อมนุษย์ต่างคนต่างเห็นแก่ตัว และทำเพื่อตัวเช่นนี้ ถ้าปล่อยให้สภานี้ดำรงอยู่มนุษย์ก็จะทะเลาะเบาะแว้ง เนยดเบียนและทำลายล้างกันเอง โดยหากความสงบสุขไม่ได้ เพื่อขอจัดปัญหาดังกล่าวมนุษย์จึงมาทำสัญญาประชาคมกัน (social contract) รวมตัวกันเข้าเป็นรัฐ

เมื่อร่วมตัวเข้าเป็นรัฐแล้วมนุษย์ก็ช่วยกันอกรอบเป็นกฎเกณฑ์ ข้อตกลงต่าง ๆ ที่นิริใช้เป็น “เครื่องมือ” ในการอยู่ร่วมกัน ไม่ให้เอาเบรียบ เป่ายดเบียน และทำร้ายกัน เครื่องมือใน การอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปแบบของจริตประเพณี วัฒนธรรม หรือกฎหมาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวปั่นบอก ชี้นำ หรือกำหนดบรรทัดฐานความประพฤติของมนุษย์ที่พึงปฏิบัตตอกันภายใต้รัฐ ถ้าสมาชิกภายในรัฐคนใดล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ข้อบังคับความประพฤติที่กำหนดไว้ก็ถือว่าเป็นความผิด เมื่อรัฐได้กำหนดว่าการกระทำในลักษณะใดเป็นความผิดแล้ว และไม่ต้องการที่จะให้บุคคลอื่น

กระทำการใดในลักษณะเดียวกันอีก รัฐก็ได้กำหนดอิถกสารการหนึ่งขึ้นมาบังคับ ก็คือการลงโทษต่อความผิดที่ได้กระทำลงไว้

มาตรการที่ใช้ลงโทษต่อการล่วงละเมิดข้อบังคับความประพฤติของมนุษย์นั้น อาจจะใช้จารีตประเพณี วิถีประชา หรือกฎหมายก็ได้ แต่มาตรการเหล่านี้ถือได้ว่ากฎหมายเป็นมาตรการบังคับความประพฤติที่มีประสิทธิภาพมาก ทั้งนี้เป็นเพราะกฎหมายมี "สภาพบังคับ" คือการบังคับจับกุม เอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เช่น ประหารชีวิต, จำคุก, ปรับ, รับทรัพย์สิน หรือกักขัง เป็นต้น จึงทำให้คนกลัวการกระทำผิดกฎหมายมากกว่าทำผิดจารีตประเพณี หรือวิถีประชา

พระฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายมีบทบาทต่อการกำหนดความผิดและโทษต่อความประพฤติของบุคคลภายนอก

มาตรการบังคับความประพฤติของบุคคลภายนอกจากจารีตประเพณี วิถีประชา และกฎหมายแล้ว ก็ยังมีมาตรการล้าด้วยก้อนไฟ คือศាសนา ตามธรรมดารัฐแต่ละรัฐจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประชากร (population), ดินแดน (territory), รัฐบาล (government) และอำนาจอธิปไตย (sovereignty)³ นอกจากองค์ประกอบลำดับ 4 ประการนี้แล้ว ภายในรัฐยังประกอบขึ้นด้วยสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันครอบครัว, สถาบันกฎหมาย, สถาบันเศรษฐกิจ, สถาบันการเมือง, สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา เป็นต้น⁴ พระฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า สถาบันศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งภายในรัฐที่อยู่เบื้องหลังการดำเนินวิถีชีวิต และกำหนดบรรเทาฐานความประพฤติของบุคคลภายนอก

สถาบันศาสนาไม่สถานภาพแตกต่างจากสถาบันกฎหมาย ตรงที่กฎหมายเป็นกฎข้อบังคับ ความประพฤติของบุคคลทุกคนภายในรัฐให้ต้องปฏิบัติตาม จะยกเว้นไม่ได้ และถ้าไม่รักกฎหมาย ก็ไม่ได้ แต่ศาสนาไม่มีการบังคับว่าทุกคนภายในรัฐต้องเป็นศาสนิกชนของศาสนาหนึ่งศาสนาใด ก็การจะเลือกนับถือศาสนาใดเป็นเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ ความสมัครใจ อันเกิดจากความเลื่อมใส ศรัทธาเป็นพื้นฐาน คุณภายในรัฐเดียวกันอยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายเดียวกันอาจจะนับถือศาสนาต่างกันได้ เพราะฉะนั้นการที่ครุคนใดจะเลือกนับถือศาสนาใดเป็นเรื่องของความสมัครใจ มิใช่เป็นเรื่องของการบังคับเหมือนกฎหมาย แต่ถ้าครุคนใดสมัครใจเข้าเป็นศาสนิกชนของศาสนาใดแล้ว ถ้าต้องการจะเป็นศาสนิกชนที่ต้องประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนานั้น ๆ

ในศาสตราและศาสตร์มีเนื้อหาประกอบขึ้นด้วยหลายส่วน เช่น ประวัติของศาสตรา, พิธีกรรม, เป้าหมายสูงสุดของชีวิต แต่เนื้อหาสำคัญประการหนึ่งก็คือ หลักความดีความชั่ว หรือ หลักศีลธรรมจรรยาที่ศาสนิกชนของศาสนานั้น ๆ ต้องประพฤติปฏิบัติตาม

ศาสนาที่ต้องการจะกล่าวถึงในที่นี้หมายถึงพุทธศาสนา พุทธศาสนาเป็นเดียวทันศาสตรา อื่น ๆ ที่ได้บูร্যุติหลักศีลธรรมจรรยา และพระวินัยที่พุทธบริษัทต้องประพฤติปฏิบัติตาม เนื้อหาเกี่ยวกับพระวินัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ อาคาริยวินัย กับ อนาคตวิยวินัย อาคาริยวินัย หมายถึงวินัยของคฤหัสด์ผู้ครองเรือน ส่วนอนาคตวิยวินัย หมายถึงวินัยของบรรพชิต หรือนักบวชในพุทธศาสนา ได้แก่ วินัยของภิกษุ, ภิกษุณี และสามเณร แต่ในงานวิจัยนี้จะกล่าวถึง เฉพาะวินัยของภิกษุ ลักษณะของวินัยเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นข้อห้ามมิให้ประพฤติปฏิบัติกับลักษณะที่เป็นข้ออนุญาตหรือบังคับให้ประพฤติปฏิบัติ

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงบูร্যุติพระวินัยอันเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ ความประพฤติของภิกษุ หรือ อาจจะเรียกว่าพระวินัยเป็นกฎหมายของพุทธศาสนาที่ใช้บังคับความประพฤติของภิกษุ ภิกษุทุกรูป ต้องประพฤติปฏิบัติตาม ถ้าไม่ประพฤติปฏิบัติตามก็ถือว่ากระทำผิดวินัย เมื่อไม่ประสังค์จะให้ภิกษุ ฝืนกระทำการผิดในลักษณะดังกล่าวอีก ทางพุทธศาสนาที่ต้องสร้างมาตรฐานอีกอันหนึ่งไว้รองรับ คือ การลงโทษแก่ผู้ล่วงละเมิดพระวินัย

พระฉันนั้นจึงกล่าวได้ว่า พระวินัยมีบทบาทต่อการกำหนดความผิด และโทษต่อความประพฤติของภิกษุในพุทธศาสนา เช่นเดียวกับกฎหมายมีบทบาทต่อการกำหนดความผิดและโทษต่อบุคคล ภายในรัฐ

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็มีบทบาทต่อการกำหนดความผิดและโทษต่อความประพฤติของมนุษย์ ต่างกันแต่ว่ากฎหมายมุ่งเน้นหนักบังคับความประพฤติ ของคฤหัสด์ผู้ครองเรือนเป็น "ประชาชน" กลุ่มเป้าหมายหลัก ส่วนพระวินัยมุ่งเน้นหนักบังคับความประพฤติของภิกษุในพุทธศาสนาเป็น "ประชาชน" กลุ่มเป้าหมายหลัก กฎหมายกับพระวินัยจึงมีความหมายอย่างเดียวกัน คือ กฎหมาย ก็คือวินัยของชาติหรือของฝ่าย "ราชอาณาจักร" ส่วนพระวินัยก็คือกฎหมายของพุทธศาสนาหรือของฝ่าย "พุทธจักร" ซึ่งจะได้แยกกล่าวรายละเอียด

เกี่ยวกับบทบาทของกฎหมายกับบทบาทของพระวินัยต่อการกำหนดความผิดและโทษตามล้าดับดังต่อไปนี้

2. บทบาทของกฎหมายต่อการกำหนดความผิดและโทษ

2.1 ความหมาย ลักษณะและองค์ประกอบของกฎหมาย

2.1.1 ความหมาย การที่จะนิยามความหมายให้เด็ดขาดແเนื่องด้วยตัวลง ไปว่ากฎหมายคืออะไรค่อนข้างจะทำได้ยาก สุดแล้วแต่ก็ประชัญญ่กลุ่มให้จะนิยามความหมายโดยยึดถือ เอา "หน้าที่" เป็นสาระ หรือ "ที่มา" เป็น สาระ

ถ้ายึดถือเอาหน้าที่เป็นสาระก็พอจะนิยามความหมายได้ว่า

"... กฎหมาย คือกฎหมายที่ความประพฤติของมนุษย์ในสังคมซึ่งกำหนดให้ควบคุมความประพฤติของมนุษย์และเป็นบรรทัดฐานความประพฤติ สำหรับมนุษย์รุ่นต่อ ๆ ไปที่จะต้องปฏิบัติตาม ..."^๕

ถ้ายึดถือเอาที่มาเป็นสาระก็พอจะนิยามความหมายได้ว่า

"... กฎหมาย คือ บรรดาคำสั่งหรือข้อบังคับของรัฐหรือประเทศไทย ที่ใช้บังคับความประพฤติทั้งหลายของบุคคล อันเกี่ยวด้วยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน ถ้าใครฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามก็จะต้องมีความผิดและถูกลงโทษ ..."^๖

เพราฉะนั้น ถ้าพิจารณาความหมายของกฎหมายโดยยึดถือเอา "หน้าที่" และ "ที่มา" เป็นสาระรวมกันก็พอจะสรุปความหมายของกฎหมายได้ว่า

1. กฎหมายเป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมความประพฤติของบุคคลภายในรัฐ
2. กฎหมายเป็นกฎหมายที่ออกโดยรัฐ
3. กฎหมายที่ใช้บังคับความประพฤตินี้ ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดและถูกลงโทษ

ข้อนำลังเกตประการหนึ่งของกฎหมายบังคับที่ถือว่าเป็น "กฎหมาย" ก็คือเมื่อรัฐออกข้อบังคับใช้แล้วจะมีผลบังคับใช้กับบุคคลทั่วไป และใช้กับบุคคลทุกคนภายใต้รัฐ โดยไม่มีข้อกำหนด โครงการตัวให้นัดโดยอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามในการบังคับใช้กฎหมายจะต้องไม่แข่งกระดังและแห้งแล้งน้ำใจเกินไป กล่าวคือ ถ้าบุคคลใดละเมิดกฎหมายบังคับใด ๆ โดยที่ไม่รู้จริง ๆ ว่าการกระทำการดังกล่าวมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และสามารถหาพยานหลักฐานมาสนับสนุนให้ศาลเชื่อได้ว่าไม่รู้จริง ศาลก็จะลดหย่อนผ่อนโทษให้ จะลงโทษน้อยเพียงใดก็ได้ แต่จะไม่ลงโทษเลยไม่ได้ ดังที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 64 บัญญัติไว้ว่า

บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้นั่นจากความรับผิดทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่าตามส่วนและพฤติกรรม ผู้กระทำการอาจจะไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติว่า การกระทำการนั้นเป็นความผิด ศาลอาจจะอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาล และถ้าศาลเชื่อว่าผู้กระทำการไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติไว้ เช่นนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

2.1.2 ลักษณะและองค์ประกอบของกฎหมาย กฎหมายอันเป็นกฎหมายบังคับความประพฤติของมนุษย์ต้องมีลักษณะและองค์ประกอบดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะของกฎหมาย กฎหมายมีลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ

1 ต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับ ไม่ใช่ประกาศเชิญชวน ประกาศให้ทราบ เช่น ให้เชื่อผู้นำ ให้เลิกกินหมาก ให้สวมหมวก ให้กล่าวคำว่าสวัสดี เมื่อพบกัน หรือกฎหมายไม่ใช่คำวินโอนของรั่ง แต่ต้องเป็นคำสั่งหรือคำบังคับให้ทุกคนต้องปฏิบัติตาม มีผลนั้นจะมีความผิด

2 ต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ออกโดยรัฐบาลชั้นปัจจุบัน คำว่า "รัฐบาลชั้นปัจจุบัน"

หมายถึง ผู้มีอำนาจในการออกกฎหมายของรัฐ อาจจะเป็นพระมหาภัตตริย์, รัฐสภา, คณะปฏิวัติ, คณะกรรมการ, คณะปฏิรูป หรือสุดแล้วแต่ระบบการปกครองของประเทศไทยนั้น ๆ

3 ต้องเป็นข้อบังคับที่ใช้ได้ทั่วไป คือเมื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้วจะมีผลบังคับใช้กับบุคคลทั่วไปของรัฐนั้น ๆ ไม่ยกเว้นหรือระบุเฉพาะเจาะจงว่าเป็นนาย ก. หรือ นาย ข.

4 ต้องมีสภาพบังคับ คือเมื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้วได้ฝ่าฝืน หรือฉะเมิดจะต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ

(2) องค์ประกอบของกฎหมาย กฎหมายในแต่ละสังคมหรือแต่ละประเทศอาจจะมีความหลากหลายแตกต่างกัน แต่ก็จะแยกองค์ประกอบใหญ่ ๆ ที่ระบบกฎหมายทั้งหลายมีอยู่ร่วมกันดังนี้

1 กฎหมายย่อມีประกอบด้วยตัวกฎหมายที่ระบุแนวทางความประพฤติในสถานการณ์ต่าง ๆ สังคมต้องการให้ สังคมได้ต้องจะเว้น กฎหมายที่เหล่านี้มีลักษณะเป็นการควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมให้เป็นไปอย่างราบรื่น กฎหมายที่เหล่านี้อาจจะมีลักษณะเหมือนชนบทรวมเนียมประเพณีดังเช่นที่ปรารถนาอยู่ในกฎหมายของสังคมบรรพกาล เป็นกฎหมายที่ไม่ต้องบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในสังคมสมัยใหม่ กฎหมายล้วนใหญ่จะอยู่ในรูปของกฎหมายที่ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร กฎหมายไม่ว่าเป็นของสังคมระดับใดย่อมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชนบทรวมเนียมประเพณี และศีลธรรมของสังคมนั้น ๆ

2 กฎหมายต้องมีการบังคับต่อผู้ลี้ภัย เมิต มิลันน์กฎหมายนี้ย่อມีผลในสังคมสมัยใหม่ การบังคับตามกฎหมายเป็นหน้าที่ ขององค์กรที่ทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะเช่น ตำรวจ อัยการ ศาล และเรือนจำ แต่ในสังคมโบราณหน้าที่นี้อาจรวมอยู่กับการปกครอง โดยทั่วไป

3 ในการบังคับตามกฎหมายจำเป็นต้องมีการตีความตัดสินว่ากฎหมายมีอยู่อย่างไร การกระทำใดก่อให้เกิดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบน้อยเพียงใด การซัดແยิ่งพิพาทกันย่อมเกิดขึ้นอยู่เสมอ กฎหมายและการตีความตามกฎหมายจึงเป็นวิธีหนึ่งในการระงับข้อพิพาทระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม

4 กฎหมายในสังคมโบราณอาจมาจากชนบทรวมเนียมประเพณี เท่านั้น มิได้มีผู้คนนั่งผู้ใดกำหนดตัวบทกฎหมายขึ้นมาเอง แต่จากการบังคับตามกฎหมายก็ตี การตีความกฎหมายก็ตี ย่อມก่อให้เกิดบรรฐานใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ กฎหมายในสังคมโบราณจึงพัฒนาไป

อย่างช้า ๆ โดยวิธีการตั้งกล่าว แต่ในสังคมสมัยใหม่จึงเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ ซึ่งเกิดขึ้นมากมายและรวดเร็ว จะรอให้กฎหมายปรับตัวตามปัญหาใหม่อีกช้า ๆ ไม่ได้ จึงจำเป็นต้องมีวิธีการบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร และมีองค์กรท่าน้ำที่โดยเฉพาะในการออกกฎหมายซึ่งระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยยอมได้แก่รัฐสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้ง

2.2 วัดถุประสงค์ของบุตรชาย

กฎหมายที่ว่า ๗ ไปถูกบัญญัติขึ้นเพื่อจัดรูปแบบการปกครองของรัฐ จัดระเบียบแบบแผน
ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ภายในรัฐ ตลอดจนจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับบุคคล
หรือระหว่างบุคคลกับบุคคล ส่วนกฎหมายอาญาถูกบัญญัติขึ้นเพื่อรักษาความปลอดภัยของรัฐและของ
เอกชนและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเมือง ให้อยู่ยังการกระทำความผิด วัตถุประสงค์
ของกฎหมายอาญาแต่ละประเทศอาจแตกต่างกันได้บ้าง และอาจจะเปลี่ยนไปได้บ้าง ตามนโยบาย
ของผู้นำประเทศ ; พระราชบัญญัติของมหาชนในสภาพแวดล้อมใดส่วนแวดล้อมหนึ่งของ
สมัยใดสมัยหนึ่ง แต่ถ้าจะสรุปวัตถุประสงค์โดยรวม ๆ ก็ว่า ๑ แล้วจะพบว่ากฎหมายอาญาไว้
วัตถุประสงค์หลัก ๆ ที่ร่วมกันอยู่ ๕ ประการ คือ การแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจ การเห็นใจรับบุคคล
การยับยั้งบุคคลอื่นมาให้เจ้าเขียงอย่าง สร้างสัญญาณของลังคม และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูก
กระทำ โดยการแก้แค้นหรือทดแทนความเสียหายด้วยรายละเอียดแต่ละประเต็นดังต่อไปนี้

1 การแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจ (rehabilitation) มีผู้ดูแลชี้อันนิษฐานว่ากูหมาย
ความควรใช้นั่งศักดิ์โดยความมุ่งหมายในการแก้ไขผู้กระทำการความผิด ถ้าลังคมนำกูหมายไปใช้เพื่อ
ปรับปรุงความประพฤติของผู้กระทำการความผิด ก็เป็นที่เชื่อได้ว่า บุคคลสามารถกลับคนเป็นพลเมืองที่
เคารพกูหมายได้ หมายความว่าผู้กระทำการผิดควรมีสติปัญญาเพียงพอที่สามารถจะเปลี่ยนแปลงความ
ประพฤติและรับการศึกษาอบรมได้ หากในกระบวนการนั่งศักดิ์ใช้กูหมายตามวัตถุประสงค์นี้ มีลักษณะ
คล้ายคลึงกับการที่เราไม่ลงโทษบุคคลปัญญาอ่อนชั่งสอบไล่ตก หรือประกอบการงานไม่ได้ ดังนั้น
จึงไม่ควรลงโทษผู้กระทำการความผิดซึ่งช่วยตัวเองไม่ได้

2 การเหนี่ยวดึงบุคคล (restraint) กฎหมายอาญา มีความมุ่งหมายที่จะ เหนี่ยวดึงบุคคลมาให้ทำร้ายผู้อื่นด้วยเช่นเดียวกัน วัตถุประสงค์ในข้อนี้ไม่จำเป็นต้องแก้ไขผู้กระทำความผิด

ในขณะเดียวกันก็ไม่จำเป็นต้องลงโทษผู้กระทำความผิด ความผิดมากกว่า

แต่มีความนุ่งหมายจะควบคุมผู้กระทำ

ปัญหาในเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับการพิจารณาความรับผิดชอบว่าควรจะใช้วิธีการอย่างไร จังจะเห็นชัดเจนว่าบุคคลมิให้ลัษณะดีก็ตาม วิธีปฏิบัติที่นิยมกันได้แก่การนำตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นปกติไปควบคุมไว้ในเรือนจำ และผู้กระทำผิดวิกฤตไปควบคุมไว้ในโรงพยาบาลโรคจิต และนำไปจุบันเรือนจำได้น่าวิธีการแก้ไขน้ำบดมาใช้ก็มากขึ้น

3 การยับยั้ง (deterrence) เหตุผลที่สำคัญที่สุดในการบังคับใช้กฎหมายอาญา ได้แก่ การใช้กฎหมายเพื่อการยับยั้งมิให้บุคคลอื่นเอาเช่นอย่างด้วยการกระทำการกระทำผิด เช่นเดียวกับผู้ที่ถูกลงโทษ ก็ตาม กฎหมายลัตนธรรมว่าบุคคลปกติย่อมรักกฎหมายและลัตนธรรมต่อไปโดยมีหลักฐานสนับสนุนว่า เมื่อผู้ประพฤติฝ่าฝืนกฎหมายถูกลงโทษยังรุนแรงเท่าใด ก็จะมีผลในการยับยั้งหรือข่มขู่อื่นมิให้กระทำการผิด ในการนี้บุคคลได้ก้ามจะกระทำการผิดอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันยังนั้นจะมีความยับยั้ง เพราะได้บทเรียนจากตัวอย่างที่ประสบมาแล้ว

การพิจารณาความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดจะมีความสำคัญมาก และจะมีส่วนเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้มีผลในการยับยั้ง ถ้าสังคมใช้กฎหมายโดยเที่ยงธรรมและถูกต้อง เช่น ไม่ลงโทษบุคคลวิกฤต เพราะจะไม่เกิดผลยับยั้งต่อบุคคลวิกฤตอื่น หรือแม้แต่บุคคลปกติซึ่งย่อมคิดว่าตนเองแตกต่างจากบุคคลที่ถูกลงโทษ

4 การเป็นสัญลักษณ์ (symbolism) พื้นที่ของกฎหมายอาญาในข้อนี้มีความสำคัญ เช่นเดียวกัน แต่มากถูกมองข้าม การบังคับใช้กฎหมายอาญาจะเป็นการยืนยันสิ่งที่สังคมยอมรับ และสิ่งที่สังคมคัดค้านหรือต่อต้าน การพิจารณาคดีในศาลจะเปรียบเสมือนเวทีการแสดงสำหรับให้การศึกษาแก่พลเมืองในทุกสังคม ผลลัพธ์ท่อนในการพิจารณาคดีจะปรากฏแก่สาธารณะด้วย ระบบการสื่อสารมวลชนประจำต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น บุคคลที่มีความเป็นปกติย่อมจะเรียนรู้ว่า กฎหมายเป็นสัญลักษณ์ของสังคมรวมทั้งทราบว่าจะได้รับผลกระทบจากการฝ่าฝืนกฎหมาย

5 การแก้แค้นทดแทน (retribution) ความคิดเรื่องความยุติธรรมเก่าแก่ที่สุด ได้แก่ ความสมดุลย์หรือเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยมีความเห็นว่าบุคคลซึ่งร้ายควรถูกลงโทษ และผู้

กระทำความผิดควรได้รับการตอบแทนอย่างเหมาะสม แม้จะไม่ถึงขนาดตอบแทนอย่างเดียว กันที่ผู้นั้นกระทำก็ตาม ในปัจจุบันเหตุผลของกฎหมายอาญาในชื่อนี้ ได้รับการสืบสานจากการศึกษาวิจัย และนักวิชาการจำนวนมาก เพราะเห็นว่าไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ แต่กฎหมายอาญาที่มีความมุ่งหมาย ในเรื่องนี้ เพราะความต้องการแก้แค้นซึ่งมีอยู่ในใจของมนุษย์ ซึ่งเป็นสามัญลักษณ์ในเรื่องความเป็นธรรมโดยทั่ว ๆ ไป นักปรัชญากฎหมายบางคนกล่าวว่า การแก้แค้นหรือตอบแทนความผิด แม้จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ใด แต่ก็ยังเป็นการลดลงความชุดธรรม โดยนัยนี้กฎหมายไม่เพียงแต่มีผลในทางปฏิบัติเท่านั้น ยังเป็นสัญลักษณ์ของสังคม เป็นการแสดงออกของศีลธรรมและหมายความว่า "ผู้กระทำความผิดซึ่งมีความรับผิดชอบในการกระทำการดังต้องถูกลงโทษ"¹⁰

2.3 บทบาทหน้าที่ของกฎหมาย

ประยุทธ์พยายามท่านโดยเฉพาะ มาร์กซ์ ถือว่ากฎหมายเป็น "วิศวกรรมของสังคม" (social engineering) อันหมายถึงการใช้กฎหมายเพื่อออกแบบและสร้างสังคม โดยนำเอาแนวคิดทางกฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการออกแบบและเปลี่ยนแปลงสังคม ถ้าต้องการจะให้ทศกัฟและรูปแบบของสังคมเป็นเช่นไร ก็ัญญติกฎหมายขึ้นมาเพื่อกำหนดทศกัฟและรูปแบบเพื่อจัดกลไกของสังคมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในสังคมให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ¹¹

นอกจากนี้แล้ว กฎหมายยังเป็นเครื่องมือจัดระเบียบสังคมในแง่ของการจัดรูปแบบการปกครอง เช่นในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และยังจัดระเบียบสังคมในแง่ของการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน ซึ่งเห็นได้ในเนื้อหาของประมวลกฎหมายอาญา และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในประมวลกฎหมายแห่ง และนอกจากนี้แล้วยังมีกฎหมายในลักษณะอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งถูกนับถือขึ้นมาเพื่อกำหนดให้แก่ไขความยากจน เช่นกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน กฎหมายเกี่ยวกับการระงับความชัดแจ้งและข้อพิพาทในสังคม เช่น ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การเช่า การเช่าซื้อ กฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดก การท้ามัน การคุ้มกำเนิด การท้าแก้ง กฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน กฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กและสตรี กฎหมายเกี่ยวกับการจราจรทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ที่ขึ้นมาเพื่อในคุณลักษณะที่ยังไม่กฎหมายจัดระเบียบและลงชื่อ¹²

ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า กฎหมายมีบทบาทและหน้าที่ต่อการจัดระเบียบของสังคมและระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในหลายด้าน แต่ถ้าจะสรุปเป็นประเดิมให้ๆ ก็ พอกจะกล่าวได้ว่ากฎหมายมีบทบาทหน้าที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ควบคุมสังคม ให้มีความเป็นระเบียบ
2. ร่วงบัชอพิพากษาระหว่างบุคคล
3. รักษาความมุติธรรมในสังคม

ต่อไปนี้จะได้แยกกล่าวรายละเอียดบทบาทหน้าที่แต่ละอย่างตามลำดับ

2.3.1 กฎหมายกับการควบคุมสังคม สังคม หมายถึงกลุ่มคนจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องตามระเบียบกฎหมายที่โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน¹³ ในเมืองสังคมประกอบขึ้นด้วยบุคคลจำนวนมาก ก็ย่อมเป็นธรรมชาติที่จะต้องวางระเบียบกฎหมายที่ความล้มเหลวที่จะห่วงโซ่องค์กร ระดับกลุ่มชน และระดับบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินความล้มเหลวเป็นไปได้สอดคล้องกับรากฐาน ไม่ชัดเจนกัน เราเรียกกฎหมายที่ความล้มเหลวนี้ว่า "ระบอบสังคม" (social order) เมื่ออกระเบียบแล้ว กฎหมายก็ต้องมีมาตรการควบคุมให้แต่ละองค์กรแต่ละกลุ่มชน แต่ละบุคคลต้องปฏิบัติตาม หรือพูดง่ายๆ ว่ากฎหมายต้องบัญญัติไว้ด้วยว่า ให่องค์กรใดหรือบุคคลใดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการกำกับดูแลให้เป็นไปตามระเบียบนั้น โดยใช้สภาพนั่งคัม (sanction) การกระทำในลักษณะตั้งกล่าวนี้เรียกว่า "การควบคุมสังคม" (social control) การควบคุมสังคมกระทำได้หลายแบบ แต่ โดนัลด์ แบล็ก (Donald Black) แบ่งประเภทการควบคุมสังคมไว้ 4 แบบ ดังนี้¹⁴

(1) การควบคุมแบบลงโทษ (penal) การควบคุมสังคมโดยวิธีนี้มีกระบวนการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1 ออกกฎหมายห้ามหรือห้ามบังคับห้ามใช้ก่อน (prohibition) ว่าการกระทำใดห้ามมิให้กระทำหรือบังคับให้กระทำ

2 ถ้าองค์กรใด กลุ่มชนใด หรือบุคคลใดละเมิดฝ่าฝืนห้ามบังคับถือว่า มีความผิด (guilt)

3 จากการกระทำที่มีความผิดในขั้นที่ 2 ทำให้กลุ่มชน (group)

หรือบุคคลเป็นผู้เสียหาย



4 ผู้เสียหายก็จะปากป่องคนเอง โดยการดำเนินฟ้องร้องคดี เพื่อให้

ผู้ล่า เมตตาภัลง ไทย (punishment)

การควบคุมลังคม โดยวิธีนี้ เป็นการควบคุมที่ใช้กันทั่วไปในความผิดทางอาญา

(2) การควบคุมแบบชดใช้ความเสียหาย (compensatory) การควบคุมลังคม โดยวิธีนี้มีกระบวนการการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1 คู่กรณีได้ก่อผิดกฎหมายแก้กันขึ้น (oblication) โดยมีข้อตกลงเป็นคำมั่นสัญญาหรือท่านิติกรรมสัญญาต่อ กัน เช่น สัญญาซื้อขาย แลกเปลี่ยน เช่าทรัพย์ เช่าเชื้อเป็นเดือน

2 ถือว่าผู้มีข้อผูกพัน เป็นผู้ก่อหนี้ที่จะต้องชำระ (debt)

3 ผู้ก่อหนี้จะเมตตาภัลงทำให้คู่กรณีเป็นผู้เสียหาย (victim)

4 ผู้เสียหายก็จะฟ้องร้องให้ผู้มีหนี้ชำระค่าเสียหาย (payment)

การควบคุมลังคม โดยวิธีนี้ เป็นการควบคุมที่ใช้กันทั่วไปในความผิดทางแพ่ง

(3) การควบคุมแบบบำบัดรักษา (therapeutic) การควบคุมลังคม โดยวิธีนี้มีกระบวนการการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1 ลังคมได้กำหนดมาตรฐานความประพฤติของคนที่มีพฤติกรรมปกติ ตามที่ลังคมยอมรับ และกำหนดมาตรฐานตามความจำเป็น (need) เอาไว้ว่าควรมีระดับใด

2 มีบุคคลหนึ่งบุคคล ได้มีพฤติกรรมผิดปกติ (deviant) ไปจากธรรมชาติของคนปกติทั่ว ๆ ไป เช่น ผู้ชายบางคนสภานจิตผิดปกติ ชอบอดอวัยวะเพศต่อหน้าผู้หญิง หรือบางคนเกิดอาการคลั่มคลั่ง แล้วไปทำร้ายผู้อื่น หรือก่ออาชญากรรมบางอย่างขึ้นมา

3 จากการกระทำในข้อ 2 ทำให้บุคคลอื่นเป็นผู้เคราะห์ร้ายได้รับความเสียหาย และในขณะเดียวกันถือว่า บุคคลผู้กระทำการความผิด (ผู้ที่มีพฤติกรรมผิดปกติ) ก็เป็นผู้เสียหายเอง (victim) ด้วย เพราะตัวเองเป็นคนผิดปกติ

4 การดำเนินคดีจะกระทำได้โดยลังคมต้องบังคับผู้ล่า เมตตาภัลง ให้เจ้าต้องยอมรับการรักษา หรือไม่ก็ตัวผู้ล่า เมตตาภัลง เป็นผู้ร้องขอความช่วยเหลือ (help) เพื่อ

๙๙๔.๓/๒๘
๐๘/๙๕

ทำการนำบัตรรักษา และถือว่าการเข้ารับการนำบัตรรักษาคือมีลักษณะคล้ายกับการถูกลงโทษ (punishment) อยู่ในด้านแล้ว

การควบคุมสังคมโดยวิธีนี้เป็นการควบคุมที่ใช้กันได้ทั่วไป ที่พบเห็นบ่อย ๆ เช่น การผิดกฎหมายต่างๆ ของผู้ติดยาเสพติด หลังจากผ่านขั้นตอนต่าง ๆ มาแล้ว ก็ต้องเข้ามาบัตรรักษาตัวตามหน่วยงานที่ทางการกำหนด

(4) การควบคุมแบบสุนทรีย์ความแตกแยก (conciliatory) การควบคุมสังคมโดยวิธีนี้มีกระบวนการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สังคมได้กำหนดมาตรฐานในการอยู่ร่วมกันว่า แต่ละคนจะต้องสมัครส่วนสามัคคีกลมเกลียวกัน (harmony)
2. ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เกิดความขัดแย้ง (conflict) ระหว่างกัน
3. คู่กรณีมีความประสงค์จะรับความขัดแย้งตั้งกล่าว
4. วิธีแก้ปัญหาการท้า โดยการเจรจาต่อรองเพื่อหาข้อตกลง (resolution)

การควบคุมสังคมตามวิธีการนี้ที่พบเห็นได้บ่อยมาก เช่น การเจรจาต่อรองระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง เกี่ยวกับข้อพิพาทแรงงาน คู่กรณีมาเจรจาต่อรองปรับความเข้าใจหรือหาข้อตกลงเพื่อที่ได้มีการส่วนสามัคคีกันตามเดิม และทำงานร่วมกันต่อไปอีก

2.3.2 ภูมายกับการระงับข้อพิพาทระหว่างบุคคล การพิพากษาระหว่างบุคคลหมายถึงการที่บุคคลเรียกร้องสิทธิของตนอันเป็นการขัดแย้งกับสิทธิของผู้อื่น คือ ต่างฝ่ายต่างอ้างว่า ฝ่ายตนมีสิทธิเหนือลึกลับใดสิ่งใด เป็นการขัดแย้งกันทั้งด้านความคิดเห็นและผลประโยชน์¹⁵

การระงับข้อพิพาทสามารถกระทำได้ 2 วิธี คือ ไกล่เกลี่ยและการตัดสินชี้ขาด

(1) การระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ย การระงับข้อพิพาทโดยวิธีนี้ กระทำโดย "ผู้ไกล่เกลี่ย" ซึ่งเป็นคนกลางและเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย เช่นมาทำการประนีประนอมเพื่อขัดข้องพิพาทโดยไม่ต้องขึ้นศาลว่าฝ่ายใดผิดหรือฝ่ายใดถูก แต่ผู้ไกล่เกลี่ยเพียงแต่พยายามชี้ให้เห็นว่า ถ้าสามารถลดข้อพิพาทกันเสียได้ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือต่างฝ่ายต่างก็ได้บ้างและเสียบ้าง (give a little, get a little) ตัวผู้ไกล่เกลี่ยเองไม่มีอำนาจบังคับให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามข้อเสนอของตน

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ยหมายความว่าจะใช้ในสภาพการณ์ที่คู่กรณียังคงต้องติดต่อสัมพันธ์กันต่อไปอีก เพราะการไกล่เกลี่ยไม่ทำให้ขาดหมายใจกัน

(2) การระงับข้อพิพาทโดยวิธีตัดสินชี้ขาด การตัดสินชี้ขาดแบ่งย่อยได้ 2 วิธี คือ ตัดสินชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ และตัดสินชี้ขาดโดยศาล

1 การตัดสินชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ อนุญาโตตุลาการ คือ บุคคลที่คู่กรณีตกลงยอมรับรวมใจกันให้เข้ามาทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาด โดยเชื่อมั่นว่ามีความเป็นธรรม ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และคู่กรณีตกลงกันก่อนว่ายอมรับคำตัดสินชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

อนุญาโตตุลาการอาจจะเป็นผู้มีความรู้หรือไม่มีความรู้ด้านกฎหมายมาก็ได้แต่สำคัญตรงที่เป็นบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของคู่กรณี ลักษณะของการระงับข้อพิพาทโดยวิธีนี้ อนุญาโตตุลาการ มีอำนาจตัดสินชี้ขาดว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก แม้คู่กรณีอาจจะไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินนั้น แต่เมื่อตัดสินชี้ขาดไปแล้ว คู่กรณีต้องปฏิบัติตาม

2 การตัดสินชี้ขาดโดยศาล การระงับข้อพิพาทโดยวิธีนี้จะเกิดขึ้นเมื่อคู่กรณี นำข้อพิพาทขึ้นฟ้องร้องต่อศาล แล้วศาลอันได้แก่พิพากษา ซึ่งเป็นผู้รู้กฎหมาย และมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายโดยตรงที่จะตัดสินชี้ขาดลง ไปว่าฝ่ายใดผิดหรือฝ่ายใดถูก เมื่อศาลตัดสินชี้ขาดลงไปแล้วคู่กรณีต้องปฏิบัติตาม ถ้าไม่พอใจคำตัดสินชี้ขาดของศาลหันตัวไปยื่นฟ้องต่อศาลชั้นต้นก็สามารถยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาได้ถ้า เมื่อคู่กรณีที่สูญเสียได้แล้วคู่กรณีต้องปฏิบัติตาม

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีตัดสินชี้ขาดต่างกับการไกล่เกลี่ย คือ การไกล่เกลี่ย ไม่ชี้ว่าฝ่ายใดถูกหรือฝ่ายใดผิด และยังผลการได้บ้างเสียบ้าง แต่การตัดสินชี้ขาดมีการชี้ว่าฝ่ายใดถูกหรือฝ่ายใดผิด และยังผลการที่ว่า ฝ่ายชนะได้ ฝ่ายแพ้เสีย (*The winner get all*)

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีตัดสินชี้ขาดหมายความว่าจะใช้ในสถานการณ์ที่คู่กรณี

ไม่ประสงค์จะติดต่อสัมพันธ์กันต่อไปอีก

2.3.3 กฎหมายกับการษากาความยุติธรรมในสังคม การที่จะนิยามความหมายของคำว่า “ความยุติธรรม” ให้ชัดเจนแน่นอนด้วยตัวเป็นสิ่งกระทำได้ยาก เพราะความยุติธรรมเป็นนามธรรม ไม่สามารถชี้ให้เห็นเป็นตัวตน นอกจากนี้แล้วความหมายยังไม่คงที่ คือ สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ ตามยุคตามสมัยและตามสภาพแวดล้อม แต่ถ้าจะนิยามความหมายตามพจนานุกรมฯ ก็

จะได้ว่า "ความยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม, ความชอบธรรม, ความชอบด้วยเหตุผล"¹⁶ และความหมายของทั้ง 3 คำนี้ยังไม่สามารถอธิบายความหมายของความยุติธรรมได้กระจางแจ้งนัก

ในทศนะของนักคิดทางลัทธิได้พยายามอธิบายว่า "ความยุติธรรม" ต้องอยู่บนหลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ เสรีภาพ, ความเสมอภาค, ความมั่นคงและผลประโยชน์ของส่วนรวม¹⁷

เสรีภาพ คือ การปลดจำกัดการถูกควบคุมบังคับจากอำนาจภายนอก หรืออภินัยหนึ่ง คือการล่งเสริมให้บุคคลมีโอกาสสามารถชั้นในการพัฒนาต่อไป

ความเสมอภาค คือ การได้รับสิทธิ หน้าที่ ผลประโยชน์เท่าเทียมกัน ภายใต้กฎหมาย ที่อันเดียวกันไม่ว่าจะเป็นบุคคลต่างเพศ ต่างเชื้อชาติ หรือต่างศาสนา

ความมั่นคง คือ การมีสิทธิรกรากที่แน่นอน คงเส้นคงวา ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยจนก่อให้เกิดภัยชราดความมั่นใจต่อบริบทความเป็นอยู่ มีใช้ว่าการกระทำในลักษณะเดียวกัน วันนี้ถือว่าทำผิด พรุ่นน้ำถูก แต่พอวันมารีบกลับผิดอีก

แต่ทั้ง เสรีภาพ ความเสมอภาค และความมั่นคงจะต้องถูกจำกัดขอบเขตด้วย "ผลประโยชน์ของส่วนรวม" เป็นหลัก

พระฉะนัน เมื่อพิจารณาหลักการพื้นฐานของความยุติธรรมทั้ง 4 ประการแล้ว ก็พอจะสรุปความหมายของความยุติธรรมได้ว่า

"... ความยุติธรรมหมายถึงการล่งเสริมเสรีภาพ, ความเสมอภาค และความมั่นคงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ของส่วนรวม ..."¹⁸

ดังที่ปฏิญญาสาがらว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 29 (2) กล่าวไว้ว่า

"... ในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ทุกคนจะถูกจำกัดได้แต่โดยกฎหมาย เพื่อที่จะคุ้มครองป้องกันเสือหมาลัยและเสรีภาพของบุคคลอื่น ๆ และเท่าที่จำเป็นตามศีลธรรมความสุขเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิภาพของส่วนรวมในลัษณประชาริปด้วย ..."

ในการอธิบายความหมายของความยุติธรรม อริสโตเตล ได้อธิบายความหมายโดยแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความยุติธรรมในลักษณะของการแบ่งสรรสิทธิหน้าที่และความยุติธรรมในลักษณะของการบังคับมีให้ละเมิดสิทธิหน้าที่¹⁹

1 ความยุติธรรมในลักษณะของการแบ่งสรรสิทธิ์น้ำที่ (distributive justice) หมายถึงการแบ่งสรรสิทธิ์น้ำที่ในทางการเมือง, ทางสังคม, แบ่งการความรับผิดชอบ ว่าใครมีสิทธิ์น้ำที่แค่ไหน อย่างไร เช่นสิทธิ์ในการลงสมัครรับเลือกตั้ง, การเลือกตั้ง, การเป็นหัวหน้า, สิทธิ์ในการรับนัดถูกหอดจากผู้ด้วย, สิทธิ์ในการได้รับค่าตอบแทนจากการประกอบการงานพอสัมเทศสมผล เป็นต้น

การแบ่งสรรสิทธิ์น้ำที่ดังกล่าว ในสังคมปัจจุบันสามารถกระทำได้โดยการออกกฎหมาย มาบังคับ เช่นกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง กฎหมายเกี่ยวกับภาษี กฎหมายเกี่ยวกับด้านจ้างแรงงาน กฎหมายกำหนดราคาสินค้าหรือกฎหมายประกันสังคม เป็นต้น

2 ความยุติธรรมในลักษณะของการบังคับให้ละเมิดสิทธิ์น้ำที่ (corrective justice) หมายความว่าถ้าบุคคลใดละเมิดกฎหมายที่การแบ่งสรรสิทธิ์น้ำที่ตามข้อ 1 กฎหมายก็ต้องเข้ามายืนหน้าที่แก้ไข ให้กลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนที่จะถูกลงโทษ เมื่อสิทธิ์น้ำที่ หรืออาจจะเรียกว่ากฎหมายคืนความเป็นธรรมให้ตามเดิม สถาบันที่ทำหน้าที่คืนความเป็นธรรมได้แก่ศาลยุติธรรม หรือหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่ดำเนินคดีในลักษณะดัง ๑ เมื่อมีการทำผิดกฎหมายหรือกระทำการละเมิดได้ ๑ ให้บุคคลอื่นเสียหาย ศาลก็จะพิจารณาตัดสินให้ผู้กระทำการผิดซึ่งใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย, เมื่อมีการกระทำการผิดกฎหมายศาลก็จะพิจารณาตัดสินลงโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดในหัวข้อเรื่อง "บทบาทของกฎหมายต่อการกำหนดความผิดและโทษ" พอจะสรุปได้ว่ากฎหมายคือกระบวนการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดบรรทัดฐานความประพฤติของมนุษย์ หรือกำหนดระเบียบกฎหมายของสังคม หรือรัฐ (social order) ขึ้นไว้เพื่อให้ทุกฝ่ายยึดถือปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกัน
2. หมายการด่าง ๑ มาควบคุมความประพฤติของมนุษย์ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ อาจจะโดยการแก้ไขพื้นฟูจิตใจ, การเหนี่ยวรั้งหรือการยับยั้งมิให้บุคคลละเมิด, การให้การบ้านด้วยกฎหมายแก่ผู้ที่มีพฤติกรรมผิดปกติ, การใกล้เคลียร์ประนีประนอม การตัดสินเชื้ชาต การกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า "การควบคุมสังคม" (social control)

3. เพื่อให้การควบคุมสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายก็กำหนดไว้ว่าถ้าใครล่วงละเมิดกฎหมายดังกล่าว กฎหมายถือว่าเป็นความผิด อาจจะเป็นความผิดทั่วไป ทางอาญา หรือความผิดทางกฎหมายอื่น ๆ เนื่องจากความผิดทางอาญากฎหมายบัญญัติไว้ใน 12 ลักษณะ (ดูรายละเอียดในบทที่ 5)

4. เมื่อบุคคลได้ล่วงละเมิดความผิดลักษณะหนึ่งลักษณะใดแล้ว เพื่อมิให้มีการกระทำนิดซ้ำอีก เพื่อมิให้ผู้อนุญาตเป็นเรื่องอย่างหรือเพื่อชดเชยทดแทน ช่วยแก้แค้นให้แทนหรืออาจจะกล่าวว่า “คืนความเป็นธรรม” ให้แก่ผู้ถูกล่วงละเมิด กฎหมายก็จะเอาตัวผู้กระทำนิดนี้มาลงโทษ สำหรับคนนี้ จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายมีบทบาทสำคัญต่อการวางแผนบรรเทาความประพฤติ สำหรับคนนี้ จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายมีบทบาทสำคัญต่อการวางแผนบรรเทาความประพฤติ กำหนดความผิดและดำเนินการลงโทษต่อผู้ล่วงละเมิดกฎหมายที่กำหนดไว้ หันนี้เพื่อให้มุขย์ในสังคมหรือรัฐอธิรัฐร่วมกันอย่างสงบสุข

3. บทบาทของพระวินัยต่อการกำหนดความผิดและโทษ

3.1 ความนำ

ในหัวข้อที่ 2 เรื่องบทบาทของกฎหมายต่อการกำหนดความผิดและโทษ ได้เข้าให้เห็น ในหัวข้อที่ 2 เรื่องบทบาทของกฎหมายต่อการกำหนดความผิดและโทษ ได้เข้าให้เห็น แล้วว่า “กฎหมายเป็นวินัยของฝ่ายราชการมาจัดการ” รัฐหรือราชอาณาจักรมีองค์ประกอบกลุ่มสำคัญ 4 ประการ คือ ประชานคร ตินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย นอกจากองค์ประกอบหลัก 4 ประการแล้ว รัฐยังประกอบด้วยสถาบันต่าง ๆ สถาบันศ่าสนาถือได้ว่าเป็นสถาบันสำคัญอันหนึ่ง ของรัฐ ศ่าสนาในที่นี้หมายถึง นุชศ่าสนา หรือ “นุชจักร”

การก่อกรรมดของนุชจักรเกิดขึ้นในประเทศไทยเดียวเมื่อประมาณ 2,500 กว่าปีมาแล้ว โดยเริ่มต้นจากเจ้าชายสิทธิชัยแห่งแคว้นปัลพัสดุ ได้เสด็จออกทรงผนวช เมื่อพระชนมายุได้ 29 พรรษา ได้ทรงใช้เวลาบำเพ็ญเพียรอญ្យาน 6 ปี จนกระทั่งได้ตรัสรู้เป็นพระลัมพุทธเจ้า คือ ทำนุญตรัสรู้ตัวรู้ช้อนตัวยังพระองค์เอง เมื่อพระชนมายุได้ 35 พรรษา หลังจากนั้นพระองค์ก็ทรง เผยแพร่คำสอนเป็นเวลานาน 45 ปี และทรงเสด็จตับชันญารินินพาน เมื่อพระชนมายุได้ 80 พรรษา คำสอนของพระองค์ก็เผยแพร่ออกไปทั่วชุมชนทั่วประเทศ ผ่านอักษรพู่กันด้วย

เมื่อได้ก่อตั้งพุทธจักรขึ้นแล้วได้มีคนเลื่อมใสศรัทธาเข้ามาเป็นพุทธสมาชิก เป็นจำนวนมากนาย ประกอบขึ้นด้วย พุทธบริษัท 4 ได้แก่ กิจชุ, กิจชุนี, อุบลาก และอุบาลิกา เมื่อพุทธจักรประกอบขึ้นด้วยพุทธสมาชิกจำนวนมากเช่นนี้ ก็จะเป็นที่พระบุทธเจ้าจะต้องบัญญัติหลักธรรมคำสอน และแนวทางประพฤติปฏิบัติไว้เป็นบรรทัดฐานประพฤติปฏิบัติร่วมกัน

บรรดาคำสอนของพระองค์แต่เดิมมาเป็นเพียงการท่องจำสืบต่อกันมาเป็นทดลอง ๆ โดยเรียกคำสอนนี้ว่า พระบุทธเจตน์บ้าง พระธรรมวินัยบ้าง จนกระทั่งพระบุทธเจ้าเสต็จตั้งขึ้นซึ่งปรินิพานแล้ว ตอนทำสังคายนาครั้งที่ 1 และ 2 ก็ยังเรียก "พระธรรมวินัย" แต่ระยะต่อมาเรียกว่า "พระไตรปิฎก"

คำสอนในพระไตรปิฎกมีทั้งสิ้น 84,000 พระธรรมขันธ์ แบ่งเป็นพระวินัยปิฎก 21,000 พระธรรมขันธ์ พระสุตตันตปิฎก 21,000 พระธรรมขันธ์ และพระอภิธรรมปิฎก 42,000 พระธรรมขันธ์

ต่อมาภายหลัง ได้มีการแปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีเป็นภาษาต่าง ๆ และมีการแปลเป็นภาษาไทย จำนวน 45 เล่ม (เท่ากับจำนวนบีที่พระบุทธเจ้าทรงบัญญัติพุทธกิจ) โดยแบ่งเนื้อหาไปยังแต่ละเล่มดังต่อไปนี้

เล่มที่ 1-8 ว่าด้วย พระวินัยปิฎก (จำนวน 8 เล่ม)

เล่มที่ 9-33 ว่าด้วย พระสุตตันตปิฎก (จำนวน 25 เล่ม)

เล่มที่ 34-45 ว่าด้วย พระอภิธรรมปิฎก (จำนวน 12 เล่ม)

เนื้อหาที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ เน้นพนักเฉพาะพระวินัยปิฎก จำนวน 8 เล่ม ซึ่งนำมาแบ่งเนื้อหาออกได้เป็น 5 หมวดใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1 มหาวิถี

มหาวิถี หรือบางครั้งอาจจะเรียกว่า กิจชุวิถี คือ เนื้อหาที่ว่าด้วยพระวินัยของกิจชุที่มีมาในพระปัตโนก จำนวน 227 ลักษณะ คือ ปาราชิก 4 ลักษณะ, สังฆาทีสส 13 ลักษณะ, อันยิต 2 ลักษณะ

นิลสัตศัย 30 ลีกชานท, ป่าจิตศัย 92 ลีกชานท, ป่าภูเกลนียะ 4 ลีกชานท
เชชิวัตร 75 ลีกชานท, อธิกรแสมดะ 7 ลีกชานท รวม 227 ลีกชานท
เนื้อหาเหล่านี้บรรจุอยู่ในพระวินัยปีก 2 เล่ม คือ เล่มที่ 1-2

หมวดที่ 2 กิจกุญแจวังค์

กิจกุญแจวังค์ คือ เนื้อหาที่ว่าด้วยพระวินัยของกิจกุญแจ (พระที่เป็นสตรีในพุทธศาสนา) ที่มีมาในพระปาริติโมกข์ จำนวน 311 ลีกชานท บรรจุอยู่ในพระวินัยปีก 1 เล่ม คือ เล่มที่ 3

หมวดที่ 3 มหาวรรค

มหาวรรค คือเนื้อหาที่ว่าด้วยลีกชานทอกพระปาริติโมกข์ตอนต้น แบ่งเป็น 10 ตอน คือ การบรรพชาอุปสมบท, การทำอุโบสถ, การเข้าพรรษา, การป่าวารณา, ว่าด้วยเครื่องหนัง, ว่าด้วยยา, ว่าด้วยกฐิน, ว่าด้วยจิวรา ว่าด้วยช้อคราบรากเกี่ยวกับนิคกรรม และว่าด้วยกิจกุญแจชาวเมืองโกสัมภี วิวาทกัน เนื้อหาเหล่านี้บรรจุอยู่ในพระวินัยปีก 2 เล่ม คือเล่มที่ 4-5²¹

หมวดที่ 4 จุลวรรค

จุลวรรค คือ เนื้อหาที่ว่าด้วยลีกชานทอกพระปาริติโมกข์ตอนปลาย แบ่งเป็น 12 ตอน คือ ว่าด้วยนิคกรรม, วัดรของกิจกุญแจอยู่ปริวาสฯ, ระเบียบปฏิบัติในการประพฤติภูฐานวิธี, การระงับอธิกรณ์, ข้อบัญญัติปลักย่ออย, เสนาลัษณะ, สังฆภ腊และสังฆสามัคคี, วัตรต่าง ๆ, ระเบียบในการติดสอดประปาริติโมกข์, ว่าด้วยกิจกุญแจ, ว่าด้วยสังคายนาครั้งที่ 1 และว่าด้วยสังคายนาครั้งที่ 2²² เนื้อหาเหล่านี้บรรจุอยู่ในพระวินัยปีก 2 เล่ม คือ เล่มที่ 6-7

หมวดที่ 5 ปริวาร

ปริวาร คือ คัมภีร์ประกอบหรือคู่มือ อธิบายเพิ่มเติมเนื้อหาของพระวินัย 7 เล่มชั้งต้น เนื้อหาเหล่านี้บรรจุอยู่ในพระวินัยปิฎก 1 เล่ม คือ เล่มที่ 8

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ต้องการจะชี้ให้เห็นขอบเขตเนื้อหาของพระวินัยในพระวินัยปิฎก ทั้ง 8 เล่มโดยสังเขป ทั้งนี้เพื่อเป็นการรู้ผืนฐานไปสู่การอธิบายบทของพระวินัยต่อการกำหนดความผิดและโทษต่อความประพฤติของภิกษุ ตลอดจนกระบวนการต้องโทษในทั้งห้าข้อข้างต้น ซึ่งงานวิจัยนี้

3.2 ความหมาย ลักษณะและองค์ประกอบของพระกอบช่องพระวินัย

3.2.1 ความหมาย ถ้าพิจารณาความหมายตามรูปดังที่ค่าว่า “วินัย” มาจาก วิ กัน นี้ ซึ่งสามารถจำแนกความหมายออกได้ 3 ประการ คือ

1. นำใบวิเศษหรือนำใบตี หมายถึงวินัยทำให้คนเป็นผู้วิเศษหรือคนดีขึ้น
2. นำไปเจง หมายถึงผู้อ่อนจะแลเห็นได้แลงเจงว่าคนนั้นดีแท้หรือไม่ดีกันที่ความเมตตา
3. นำไปต่าง หมายถึงความเมตตาเป็นเครื่องแยกความแตกต่างระหว่างคนดีกับคนไม่ดี ตั้งที่บุทธสูตรภัณฑ์ในมงคลสูตร ชั่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ทวยเทพและหมู่มนุษย์ว่า “วินัย จ ลุสิกุโล เอตมุนคงลุมตุณ” แปลว่า วินัยที่ศักดิ์สิทธิ์แล้วเป็นมงคลอย่างสูงสุด²³

ความหมายของพระวินัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภิกษุ สมเด็จพระมหาสัมมาเจ้า กรมพระยาชรบุญราษฎร์ ได้ทรงบรรยายไว้ ในคำน้าหนังสือวินัยชุดว่า

“... พวกภิกษุเราเป็นหมู่ทึ้ง โดยหลักฐาน มีกฎหมายและชนบธรรมเนียมเป็นเครื่องปกคล้องเหมือนหมู่อันดึง เป็นหลักฐานอัน ฯ กฎหมายและชนบธรรมเนียมของพวกภิกษุ เราเรียกว่า พระวินัย...”²⁴

ถ้าพิจารณาความหมายจากฐานนักกรรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลที่ท่านได้ให้ความหมาย

วินัย : พระบัญญัติ ข้อบัญญัติ ข้อบังคับ ระบุเรื่องล้าหัวรับ กำกับความประพฤติให้เป็น

แบบแผนอันแน่นเดียวกัน

: ลักษณะของพระสงฆ์

: ถ้าผู้ใดว่าพระวินัยนี้หมายถึงพระวินัยปีฎิก^{๒๕}

พระภิกษุป้าสาวก ซึ่งเป็นพุทธสาวกฝ่ายธรรมที่แห่งวัดราชบูรณะ ได้แจ้งความหมายของพระวินัยออกเป็น 2 ความหมาย คือ

1. ความหมายในพระอภิธรรม

พระวินัย : ข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนล้าหัวรับปฏิบัติเพื่อชาระราศะ โภสະ และในพระอุปัชฌาย์ สำหรับภิกษุที่เพื่อนร่วมป่ากุศลต่าง ๆ ออกจากลั้นดาน^{๒๖}

2. ความหมายในพระวินัย

พระวินัย : ข้อบังคับที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้นล้าหัวรับควบคุมบิดาภิมิให้หมู่ภิกษุประพฤติกายทุจริต วิจิทุจริต และแสดงมารยาทที่ไม่สมควรแก่สุนียะด้วยลั้นคุณ ล้าหัวรับอนุรุ่งภูมิภิกษุให้เป็นสุนียะที่ดี ให้มีมารยาทดี^{๒๗}

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พอจะสรุปความหมายของวินัย หรือพระวินัยได้ว่า

1. พระวินัยเป็นกฎข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของภิกษุในพุทธศาสนา
2. พระวินัยเป็นกฎข้อบังคับที่ทรงบัญญัติโดยพระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพุทธศาสนา
3. พระวินัยที่บัญญัติขึ้นแล้ว ถ้าภิกษุได้ล่วงละเมิดหรือฝ่าฝืนดีอ้วมีความผิด (ต้องอาบัติ) และต้องถูกลงโทษ (ปรับอาบัติ) ตามที่บัญญัติไว้ในพระวินัย

3.2.2. ลักษณะและองค์ประกอบของพระวินัย

(1) ลักษณะของพระวินัย พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้จำนวน 21,000 พระธรรมขันธ์นั้น ถ้านำมาแบ่งแยกจะได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ลักษณะของการห้ามให้ประพฤติปฏิบัติ และลักษณะของการอนุญาตหรือสั่งให้ประพฤติปฏิบัติ

ก. ลักษณะของพระวินัยที่เป็นข้อห้าม คือห้ามให้กิจกรรมประพฤติปฏิบัติ เช่นนี้ ถ้ากิจกรรมใดฝ่าฝืนกระทำลงไม่ ถือว่ามีความผิด และจะต้องถูกลงโทษ ตามที่บัญญัติไว้ในพระวินัย เช่น

- ปราศิกสิกลักษณะที่ 1 ห้ามให้กิจกรรมเมตตา
- ปราศิกสิกลักษณะที่ 2 ห้ามให้กิจกรรมลักทรัพย์
- ปราศิกสิกลักษณะที่ 3 ห้ามให้กิจกรรมเกลิงข่มขู่มุขย์ให้ตาย
- ปราศิกสิกลักษณะที่ 4 ห้ามให้กิจกรรมอุตุธรรมนุสธรรม

ถ้ากิจกรรมใดละเมิดข้อห้ามนี้จะต้องโทษสถานหนัก ถือขาดจากความเป็นภิกษุ

ก. ลักษณะของพระวินัยที่เป็นข้ออนุญาต คือบัญญัติอนุญาตหรือสั่งให้กิจกรรมดังต่อไปนี้

กิจกรรมดังต่อไปนี้ ถ้ากิจกรรมใดไม่กระตุมถือว่ามีความผิด และจะต้องถูกลงโทษ ตามที่บัญญัติไว้ในพระวินัย เช่น บัญญัติให้กิจกรรมดังนี้ 3 เดือนตลอดฤดูฝน เมื่อถึงฤดูกาลนี้ กิจกรรมดังนี้จะถูกห้าม คือ อิษฐาภิชานอยู่จำพรรษา ๓ อาวาสแห่งหนึ่งแห่งใดเพียงแห่งเดียว จะเที่ยวจาริกไปตามที่ต่าง ๆ ไม่ได้ ถ้าการฟื้นฟอกเป็นจริง ๆ ก็ไปได้ไม่เกิน 7 วัน ถ้าเกินวันนี้ถือว่าพรรษาขาด มีความผิด ไม่ได้อันสิ่งใดจากการเข้าพรรษา และต้องปรับอาบัติตามที่บัญญัติไว้ในพระวินัย อีก ตัวอย่างหนึ่งของบัญญัติอนุญาตคือ กារหนดให้กิจกรรมดังที่อุปถัทกัจจันทร์เป็น (ชั้น 15 ค่า) และวันจันทร์ตืบ (แรม 15 ค่าหรือแรม 14 ค่า เมื่อเดือนชาต) ถ้ากิจกรรมใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ถือว่ามีความผิด และต้องถูกลงโทษตามที่บัญญัติไว้ในพระวินัย

(2) องค์ประกอบของพระวินัย ถ้าจะศึกษาดูว่าพระวินัยมีโครงสร้างหรือประกอบด้วยเรื่องใดบ้าง ก็จะต้องศึกษาเอาจากประมวลพุทธลawn ในพระวินัยปุริษา จำนวน 8 เล่ม ก็จะเห็นได้ว่า บรรดาพุทธบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติความเป็นอยู่ขั้นธรรมเนียม และการ

ดำเนินกิจการต่าง ๆ ของภิกษุและภิกษุณี ประกอบขึ้นด้วย 5 ตั้มกีร์ เรียกโดยย่อหรือหัวใจว่า
อา ป่า บุ ป. ดังนี้

1. อา คือ อาทิตย์มีกิจ หมายถึง การกราททำที่เป็นเบื้องต้นอันเป็นเหตุให้
ทรงบัญญัติพระวินัย ประกอบด้วย สิกขานบทสำคัญ ๗ คือ ปาราชิก ๔ สิกขานบท สังฆาทิสส ๑๓
สิกขานบท อันยิต ๒ สิกขานบท

2. ป่า คือ ป้าจิตต์ ประกอบด้วยสิกขานบทปรับโภแก่น้ำประพฤติผิดเบา
ลงมา และสิกขานบทอย่างอื่นที่เรียกว่า สิกขานบทที่ไม่มามาในพระปาริมาณฑ์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า
“ภิกษุวิวัังค์” ว่าด้วยบทบัญญัติสำหรับควบคุม บังคับความประพฤติของพระภิกษุโดยตรง ประกอบ
ด้วย พระวินัยปิฎก ๒ เล่ม คือ เล่มที่ ๑-๒ รวมเรียกว่า มหาวิวัังค์ และพระวินัยปิฎกเล่มที่ ๓
ว่าด้วยสิกขานบทของภิกษุณี เรียกว่า ภิกษุณีวิวัังค์

3. ม คือ มหาวรรณ แปลว่า วรรณใหญ่ ตอนเดิมน่าว่าด้วยการตรัสสูตรของ
พระพุทธเจ้าท่านจัดแบ่งออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ๑๐ หมวด เรียกว่า ชั้นรถะ (คุรายะละ เอียดใน
มหาวรรณ ข้อ 3.1)

4. บุ คือ จุลวรรณ แปลว่า วรรณเล็ก ท่านจัดแบ่งเป็นหมวด ๆ ได้
๑๒ หมวด เรียกแต่ละหมวดว่า ชั้นรถะ (คุรายะละ เอียดใน จุลวรรณ ข้อ 3.1)

5. ป คือ บริหาร เป็นชื่อความเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ โดยการนำเนื้อหาที่
ปรากฏใน ๗ เล่มแรกมาอธิบายเพิ่มเติม รวมทั้งการวินิจฉัยปัญหาที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกตอนเดิม
ด้วย

ถ้าจะกล่าวโดยสรุปจะได้ว่า พระวินัย ประกอบขึ้นด้วย ๒ ส่วนสำคัญ คือ
พระนุทธบัญญัติ และอภิสมานาจาร

1. พระนุทธบัญญัติ คือ สิกขานบทพระนุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเพื่อใช้สำหรับ
บังคับความประพฤติของภิกษุทั้งหมด ถ้าภิกษุใดล่วงละเมิดถือว่ามีความผิด และจะต้องถูกลงโทษ
ตามพระวินัย พระนุทธบัญญัติประกอบขึ้นด้วย สิกขานบทหมวดต่าง ๆ รวม ๑๕๐ สิกขานบท คือ

ก. ปาราชิก ๔ สิกขานบท

ข. สังฆาทิสส ๑๓ สิกขานบท

ค. นิสัมคคิยป้าจิตตี้ 30 ลีกขานท

ง. ป้าจิตตี้ 92 ลีกขานท

จ. ป้าภิเทลนียะ 4 ลีกขานท

ฉ. อธิกรณส์สมณะ 7 ลีกขานท

ส่วน อนิยด อีก 2 ลีกขานทันน พราชาชวรมนี อธิบายว่า "... หังไม้แน่ ระหว่าง ปาราเชิก ลังชาภิเสส หรือป้าจิตตี้ ซึ่งพระวินัยกรรมต้องวินิจฉัย ..."²⁸ พระภิกขุ ป้าสาหิโภ อธิบายเพิ่มเติมว่า อนิยด "... เนื้อแต่เนียงแสลงวิธีให้นำเอาลีกขานท ได้ลีกขานทันน ใน 150 ลีกขานทนี้มายานรับโทษเท่านั้น ..."²⁹

2. อภิสมาจาร คือ ลีกขานทที่ว่าด้วย ชนบธรรมเนียม เพื่อปรับปรุง บรรยายให้ถูกต้องเป็นมงคล บังคับให้ภิกขุต้องประพฤติปฏิบัติตามเป็นลักษณะของการท่าน ภิกขุให้ประพฤติปฏิบัติบ้าง หรือไม่ก็เป็นการบังคับหรืออนุญาตให้ประพฤติปฏิบัติบ้าง อภิสมาจารที่มีมา ในพระปัตโนักษ์ เรียกว่า เสธิยัตร มี 75 ลีกขานท

ทั้งพระพุทธนัญญัติและอภิสมาจาร รวมกัน 227 ลีกขานท เรียกว่า "พระวินัยที่มีมาในพระปัตโนักษ์" ที่จะต้องนำมาสรุปในที่ประชุมสงฆ์ทุกทัง เดือนตามที่เรียกันว่า "ทำอุโบสถ"³⁰

3.3 วัตถุประสงค์ของพระวินัย

พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงเจตนาในการนัญญัติพระวินัยไว้ว่า "อตุโถ ผล ဓาหันนวุตติโดย วิส เอตสุสติ อตุถวสิ" พระภิกขุป้าสาหิโภแปลว่า "เหตุที่ให้ผลที่มีอานาจความคุณมีกษัตริย์ชัก ให้มีความเป็นอยู่ดี"³¹ คือด้วยอธิบายขยายความให้ละเอียดไปกว่านี้ก็จะได้ว่าพระพุทธเจ้า ทรงนัญญัติพระวินัยขึ้นเพื่อยังผลประโยชน์ให้เกิดขึ้น 10 ประการ คือ

พระบัญญัติในพระวินัยปิฎก ³²	พระภิกษุป้าสาทีโก ขยายความ ³³
<p>1. เพื่อความรับรู้ดีแห่งสังฆ</p> <p>2. เพื่อความล้ำรากแห่งสังฆ</p> <p>3. เพื่อช่วยบุคคลผู้เก้อโวยากร้าย</p> <p>4. เพื่อยุ่งหาราษฎรแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก</p> <p>5. เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน</p> <p>6. เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต</p> <p>7. เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส</p> <p>8. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว</p> <p>9. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธธรรม</p> <p>10. เพื่อถือตามพระวินัย</p>	<p>ลังชังสูญสูตา ความที่หมู่ภิกษุมีความประพฤติประพฤติชอบตามลักษณะทางภิกษุ</p> <p>ลังชังผาสุดา ความที่หมู่ภิกษุอยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อยทุนมั่งคุ้มค่าและนิคคายะ การบำรุงภิกษุที่เก้อโวยากร้าย – เก้อโวยากร้าย – รู้สึกผิด, ละอาย หรือเก้อเชินได้ง่าย เก้อโวยากร้าย – รู้สึกผิด ละอาย หรือเก้อเชินได้ยาก – ผู้วิจัย</p> <p>เปลลภิกข�性สุวิหาร การอยู่ด้วยความสมชายใจแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก</p> <p>กิจธุรัสมิการสัวลัง华尔 การป้องกันมิให้ภิกษุต้องถูกลงโทษ เพราะประพฤติผิดกฎหมายของบ้านเมือง</p> <p>สัมประยาิการสวางปฏิมาติ การกำจัดทุกภัยที่จะได้รับในสัมประยาภาพ</p> <p>อับปะสันนปล่าทะ ความเลื่อมใสแห่งคนที่ยังไม่เลื่อมใสบลันนภัยไยกาวะ ความเจริญมากขึ้นแห่งความเลื่อมใสของบุคคลผู้ที่เลื่อมใสอยู่แล้ว</p> <p>ลักษธรรมวิติ ความดีงามอยู่ได้นานแห่งพระสัทธธรรม</p> <p>วินัยานุคคายะ การอุปถัมภ์วินัย</p>

ตามที่กล่าวถึงวัดถุประสังค์ของการบัญญัติพระราชบัญญัติทั้ง 10 ประการ ถ้าหากจะสรุปรวมประเด็นจะได้ดังนี้

1. เพื่อกิจชล่อง ทั้งในแง่ของการอยู่ร่วมกันในหมู่สังคม และในแง่ของการเป็นคนดี ตามกฎหมายของบ้านเมือง ไฟฟ้า
2. เพื่อจะได้มีชีวิตที่ดีกว่าใน สิมประยาน พหร ภพหน้า
3. เพื่อพุทธศาสนา คือ ทำให้คนเลื่อมใสศรัทธา และจะช่วยให้พุทธศาสนาตั้งมั่นอยู่ได้
4. เพื่อให้คนเป็นผู้มีวินัย รวมทั้ง อาคาริยวินัย อันหมายถึงวินัยของคุณลักษณะของเรื่อง และ อนาคติยวินัย อันหมายถึงวินัยของบรรพชน

3.4 บทบาทหน้าที่ของพระวินัย

กฎหมายมีบทบาทหน้าที่ต่อการจัดระเบียบสังคมนั่นได้ พระวินัยก็มีนั้น พระวินัยมีบทบาทหน้าที่เพื่อสนับสนุนกฎหมาย จะต่างกันที่พระวินัยเป็นกฎหมายของพุทธจักร ซึ่งมีบทบาท หน้าที่ในการจัดระเบียบ "สังฆมณฑล"

ถ้าจำแนกบทบาทหน้าที่ของพระวินัยก็จะได้เป็นประเด็นหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทหน้าที่ในการจัดระเบียบและพิธีกรรมสังฆมณฑล
2. บทบาทหน้าที่ในการกำหนดบรรทัดฐานความประพฤติของภิกษุ
3. บทบาทหน้าที่ในการระงับกรณีพิพาทของสังคมและผิจารณาลงโทษภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระวินัย

ซึ่งจะได้แยกกล่าวรายละเอียดแต่ละประเด็นตามลำดับดังต่อไปนี้

- 3.4.1 บทบาทหน้าที่ในการจัดระเบียบและพิธีกรรมสังฆมณฑล คำว่า "สังฆมณฑล" หมายถึงวงการของคุณลักษณะ ซึ่งประกอบขึ้นด้วยภิกษุจำนวนมากราย นับตั้งแต่ลัมยันพุทธกาลจนกระทั่งถึงวงการคุณลักษณะไทยสมัยปัจจุบัน ซึ่งบทบาทหน้าที่ต้องกล่าวว่าสามารถแลเห็นได้จากเนื้อหาของพระวินัยบัญญัติทั้ง 8 เล่ม แบ่งออกเป็น 5 หมวดใหญ่ ๆ (ดูท้ายข้อ 3.1 เพิ่มเติม)

หมวดที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏปทุมธานี จัดระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามมิให้ประพฤติปฏิบัติ
และข้อห้ามที่ต้องประพฤติปฏิบัติสำหรับภิกษุ ที่มีมาในพระปาริติโมกษ์ คือดังสุดในที่ประชุมสงฆ์ในการ
ทำอุโบสถทุกครั้ง เดือน มิถุนายน 227 ลิกขานบท

หมวดที่ 2 ภิกษุสามเณร จัดระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามมิให้ประพฤติปฏิบัติและข้อห้ามที่ต้อง^๑
ประพฤติปฏิบัติสำหรับภิกษุนี้ ที่มีมาในพระปาริติโมกษ์ จำนวน 311 ลิกขานบท เป็นที่น่าสังเกตว่า
พระวินัยของภิกษุนี้มีจำนวนมากกว่าของภิกษุถึง 84 ลิกขานบท

หมวดที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏปทุมธานี จัดระเบียบและพิธีการต่าง ๆ ที่ภิกษุควรทราบ เช่น
ชนบทธรรมเนียมที่ดึงมาซึ่งเคยปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา ก่อนสมัยพระพุทธองค์และพระพุทธองค์ทรงยืนยัน
ให้ยกเดือปฎิบัติสืบต่อไปได้ นอกจากนี้ยังทรงวางระเบียบพิธีการเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ของ
พุทธศาสนา เช่น เรื่องยาการษาโรค เครื่องใช้บริหาร การกราบไหว้ เป็นต้น

หมวดที่ 4 จุลวิทยา จัดระเบียบเกี่ยวกับการสอนสอนและ การลงโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด
พระวินัย ตลอดจนชนบทธรรมเนียมที่ภิกษุพึงปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเสื่อมใสศรัทธา

หมวดที่ 5 ปริวาร จัดระเบียบว่าด้วยเรื่องปลักຍ່ອຍ อธิบายเนื้อหาเพิ่มเติมตลอดจน
การวินิจฉัยปัญหา และตอนท้ายยังมีปัญหาวินัยที่ผูกไว้เป็นค่ากาวที่เรียกว่า “สาโนโจนคณา”
(คณาแห่งอಡก) คือปัญหาลักษณะด้านคิดแก้กันจนแหงแหก พร้อมทั้งมีคำเฉลยไว้ด้วย

ตามที่กล่าวมาห้างหมุดนี้เป็นสิ่งเชปเป็นเอกสารของพระวินัย ที่มีบทหน้าที่ในการจัดระเบียบ
พิธีการสังฆมณฑลทั้งสิ้น

3.4.2 บทบทหน้าที่ในการกำหนดบรรทัดฐานความประพฤติของภิกษุ แต่เดิมมา
ดึงแต่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพุทธศาสนาใหม่ ๆ ผู้ที่เข้ามาอุปสมบทจำนวนไม่มาก แต่ละคนก่อน
จะเข้ามาล้วนตั้งใจจะตัดกิเลสอยู่แล้ว, ลางลักษณะต่าง ๆ ก็ไม่มาก แต่ครั้นระยะต่อมาเมื่อเข้ามา^๒
มาอุปสมบทจำนวนมาก หลายคนยังหนาตัวยกิเลส ลางลักษณะก็มีมากขึ้น แต่ละคนเข้ามาอุปสมบท
ตัวยุตมุ่งหมายต่าง ๆ กัน 4 ประการ คือ

1. อุปนิสั�กิ คือ พวกรที่เข้ามาอุปสมบทเพื่อตักบาตร เศศบารพรพชิตประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุถึงนิพพาน อันเป็นที่ตั้นหลังของกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวง นับเป็นการอุปสมบทที่ชอบตามหลักพุทธศาสนา เพราะเมื่อเข้ามาแล้วก็ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรมสำราญกิเลสของตนให้สะอาด

2. อุปชีวิกา คือ พวกรที่เข้ามาอุปสมบท เพราะเห็นว่าเศศบารพรพชิตหาเลี้ยงชีฟได้ยาก ไม่ต้องประกอบการงานให้เหนื่อยยากก็มีผู้มาทำบุญบำรุงด้วยปัจจัย 4 ผู้ที่อุปสมบทโดยจุดมุ่งหมายนี้ไม่สนใจธรรม ไม่สนใจธรรมวินัย จะสนใจแต่จะเล่าเรียนและประกอบการที่เป็นอุบายให้คนนิยมชมชอบ เพื่อที่จะให้เงินเดือนในการทำบุญบ่อย ๆ และความปัจจัยมาก ๆ

3. อุปกีฬิกา คือ พวกรที่เข้ามาอุปสมบท เพราะเห็นว่าเศศบารพรพชิตไม่ต้องวิตกกังวลต่อการประกอบอาชีพ เพราะมีชาวบ้านค่อยทำบุญบำรุงปัจจัย 4 ออย่างแล้ว พวกรที่อุปสมบทโดยจุดมุ่งหมายนี้ชอบละสมของเล่น เช่น หมากرك ไม่เท่า วัดถุโบราณ เครื่องลายคราม ป้านพระนุทธรูปพระเครื่อง เป็นหมวดดูทำนายโชคชะตา

4. อุปนุษติกา คือ พวกรที่เข้ามาอุปสมบท เพราะเห็นว่าการบวชทำให้ได้บุญ พวกรนี้ไม่สนใจศึกษาพธรรมวินัย ถ้าใครบอกว่าทำอย่างไรได้บุญก็ทำตามที่เขาว่า จะถูกต้องตามธรรมวินัยหรือไม่ก็ไม่คำนึง เพราะมิได้รู้จริง

ชาวบ้านมักกล่าวกันว่า ผู้เข้ามาอุปสมบท (บวช) มี 5 ประเภท

1. บวชตามประเพณี
2. บวชนีส่งสาร (อุปนิสั�กิ) บวชโดยชอบตามหลักพุทธศาสนา
3. บวชผลยาเข้าวัวสุก
4. บวชสนุกตามเพื่อน
5. บวชเยือนพระศาสนา^{๓๕}

ตามที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอุปสมบทที่แตกต่างกันเช่นนี้ เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่เข้ามาเป็นภิกษุในพุทธศาสนา มีความหลากหลายจำพวก ท่านอุปมา笏เมื่อต้องไม่ต่างสี ต่างชาติ ต่างพันธุ์ เมื่อนำมาร่วมกันจะจัดกราจประภาศจากประเทศเบียบ ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ชนิดตี ชนิดปานกลาง และชนิดเลว ก็ยอมมีรูปรัลักษณะ เป็นขยะมูลฝอย กล้ายเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจไปหมด

ตอกนไม่ทืออยู่ในลักษณะนี้ เมื่อมีลมพัดมากระแทบก็ย่อมกระจัดกระจายออกไปก่อความเดือดร้อนร้าวค่าญให้แก่คนใกล้เคียง

ตอกนี้มีลักษณะนี้ ที่เข้ามาอุปสมบทล้วนต่างกันเป็นต่างตระกูลวงศ์ ต่างพันธุ์ และต่างการศึกษา เมื่อมาก็ร่วมกันอย่างกระฉับกระเฉด ไร้ระเบียบบรรทัดฐานความประพฤติไว้เป็นเครื่องร้อยรัดควบคุมไม่ว่าภิกษุชนใดซึ่งนิดปานกลาง และชนิดเลว ก็ย่อมมีภาวะเป็นชอยชอยล่อยที่ถูกนำมากองสูมไว้ในวัดจนกลายเป็น “หยากเหยื่อทำให้วัดรถ” (ไม่มีชื่อ) ยอมสร้างความเดือดร้อนร้าวค่าญให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างความมัวหมองให้แก่คณะสงฆ์และทำให้พุทธศาสนาเสื่อมได้ง่าย

เพื่อมิให้สภาพการณ์เป็นเช่นนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงอธิบายแก่พระสาวกบุตรว่าพระองค์ จำเป็นต้องบัญญัติพระวินัยขึ้น โดยได้ทรงอธิบายในเชิงอุปมาาว่า ถ้าได้บัญญัติพระวินัยไว้เป็นบรรทัดฐานความประพฤติให้เสมอ ก็จะเป็นอยู่ดูดูดกัน บรรพชิตเหล่านี้ย่อมมีความเป็นอยู่ดูดูดกันไม่ ต่างพันธุ์ ต่างชนิด ต่างลีทถูกนายช่างผู้ซ้ายขวาด้วยคุณเข้าด้วยตัวยัง จดให้ดังอยู่ตามระเบียบย่อมเป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ผู้ที่พบเห็น แม้จะถูกลมพัดมากระแทบก็จะไม่กระฉุยกระเฉด คงดังอยู่เรียบร้อย เพราะมีเครื่องยัดเครื่องแกะ บรรพชิตในพระวินัยก็ เช่นเดียวกัน แม้จะมีชาติกันเนิด มีตระกูลวงศ์ มีการศึกษาอบรมต่างพันธุ์กัน แต่เมื่อได้ยินพระวินัยที่บัญญัติไว้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตแล้ว ก็ย่อมมีความประพฤติทางกาย ทางวาจาเสมอ ก็ความลงสมกับเพศสมณะ เสมอกัน ย่อมเป็นที่เสื่อมใส่ศรัทธาของชนหมู่อื่น³⁶

3.4.3 บทบาทหน้าที่ในการรับการพิพากษาของสงฆ์และนิจารณาลงโทษภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระวินัย ตามธรรมดากิจกรรมทางการคณะสงฆ์ซึ่งประกอบด้วยคณหมู่มากก็ย่อมเกิดกรณีพิพากษารหวังกันบ้าง กรณีพิพากษาก็เกิดขึ้นในลักษณะหนึ่งลักษณะได้ใน 4 ลักษณะ คือ วิวากาธิกรรม อนุวากาธิกรรม, อาปัตตาธิกรรม และกิจวากาธิกรรม (รายละเอียดดูในบทที่ 6 ข้อ 3.1) เพื่อที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติลิขกระบวนการที่เรียกว่า “อนุกรรมสมถะ” คือวิธีรับกรณีพิพากษาในหมู่สงฆ์ซึ่งกระทำได้ด้วย 7 วิธี คือ สัมมุชาวินัย, สติวินัย, อุณฑิวินัย, ปฏิญญาตกรรม, เยกุยยยลิกา, ตัลสปปายลิกา, ติณวัตถาวรภวินัย (รายละเอียดของแต่ละวิธีดูในบทที่ 6 ข้อ 3.1)

พระวินัยนอกจากมีบทบาทหน้าที่ในการระงับกรณีพิพาทของลังม์แล้ว ยังมีบทบาทในการพิจารณาความผิดและลงโทษแก่กิจธุรกิจกระทำการผิด (ล่วงละเมิดพระวินัย) หรือที่เรียกว่า "ทำนิติกรรม" ซึ่งมี 6 วิธี คือ ตั้งชื่นยกรรม, นิยสกรรม, บันดาชนิยกรรม, ปฏิสารนิยกรรม, อุกเชบันนิยกรรม และ ตั้งสเปบานิยลิกากรรม (รายละเอียดของแต่ละวิธีดูบทที่ 5 ข้อ 6.2.3)

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดในข้อ 3.4 เรื่องบทบาทหน้าที่ของพระวินัยจะเห็นได้ว่าพระวินัยมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการวางแผนเบี่ยงเบี้ยนการของลังม์มาก ให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติเสมอเหมือนเป็นแนวเดียวกัน นอกจากนี้แล้วยังมีบทบาทหน้าที่ต่อการวางแผนบรรทัดฐานความประพฤติของกิจธุรกิจไว้ให้ปฏิบัติหรือลงทะเบียนปฏิบัติอย่างเสมอ กิจธุรกิจได้ล่วงละเมิดพระบัญญัติ พระวินัยก็จะกำหนดให้มีความผิด เมื่อการกระทำใดมีความผิด พระวินัยก็จะกำหนดโทษล่าหัวความผิดนั้น ๆ ด้วยพระราชบัญญัติจึงกล่าวไว้ว่าพระวินัยมีบทบาทต่อการกำหนดความผิดและโทษแก่กิจธุรกิจ ผู้ล่วงละเมิดพระวินัย

4. บทสรุป

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดในบทที่ 2 เรื่อง บทบาทของกฎหมายกับบทบาทของพระวินัยต่อการกำหนดความผิดและโทษ จะเห็นได้ว่าทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็มีบทบาทสอดคล้องต้องกันแบบทุกประเด็น

1. ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็เป็น "ข้อมูลความประพฤติ" กฎหมาย เน้นหนัก ควบคุมความประพฤติของ "บุคคล" ภายในรัฐ (หรือที่ฝ่ายพุทธจักร เรียกว่าคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน) เป็น "ประชากร" กลุ่มเป้าหมายหลัก ส่วนพระวินัย เน้นหนัก ที่จะควบคุมความประพฤติของกิจธุรกิจในพุทธศาสนาเป็น "ประชากร" กลุ่มเป้าหมายหลัก

2. ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็มีความหมาย ลักษณะและองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน เนียงแต่เรียกชื่อต่างกัน กฎหมายคือวินัยของฝ่ายรัฐหรือราชอาณาจักร ส่วนพระวินัยคือกฎหมายของฝ่ายพุทธจักร ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็มีลักษณะเหมือนกัน คือ ลักษณะที่ 1 เป็นข้อห้าม

มิให้ประพฤติปฏิบัติ (ห้ามมิให้ทำ) และลักษณะที่ 2 เป็นข้ออนุญาตให้ประพฤติปฏิบัติ (สั่งให้ทำ) ถ้าผู้ใดเมิดฝ่าฝืนคำสั่งห้ามและคำสั่งให้ปฏิบัตินี้ถือว่ามีความผิดและต้องถูกลงโทษ

3. ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็มีหน้าที่เมื่อตน “วิศวกร” ผู้ออกแบบ, สร้าง, จัดระบบเบี่ยงเบี้ยนการ, สร้างรูปแบบความสัมพันธ์, กำหนดบรรทัดฐานความประพฤติของมนุษย์ ถ้าเปรียบว่ากฎหมายเป็น “วิศวกรลังก์” (social engineering) พระวินัยก็เป็น “วิศวกรของสังคมชาติ” (Sanghamadala engineering) หรืออาจจะเรียกอีกอย่างว่า “วิศวกรของวงการคดแสลงซึ่งในฝ่ายพุทธจักร”

4. ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันคือ ต้องการจะจัดระบบเบี่ยง “องค์กร” ของตนให้เป็นองค์กรที่ดี ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องการที่จะให้ “ประชาชน” ของตนเป็นคนดี ไม่ประพฤติเดชหรือล่วงละเมิดกฎหมายบังคับของส่วนรวม ไม่ล่วงละเมิดต่อผู้อื่นและไม่ทำให้สถานะหรือองค์กรของตนต้องเสื่อมเสีย

5. ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็มีวิธีระงับกรณีพิพาทระหว่าง “ประชาชน” ของตนในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

6. ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็ได้วางบรรทัดฐานความประพฤติให้ “ประชาชน” ของตนให้ปฏิบัติตาม ถ้ามีการล่วงละเมิดบรรทัดฐานหรือจะเบี่ยงเบี้ยนวิธีการที่กำหนดไว้ก็จะถูกพิจารณาความผิดและลงโทษแก่ผู้ล่วงละเมิดนั้น

พระฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็มีบทบาทต่อการกำหนดความผิดและโทษในลักษณะที่สอดคล้องต้องกัน